

ΡΩΣΣΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΤΟΥ ΑΡΤΣΙΜΠΑΤΣΕΦ

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΦΤΩΧΟΥ ΜΟΥ ΦΙΛΟΥ

ΕΙΜΑΙ μόλις τριάντα χρονών, μά όταν γυρίσω τη σκέψη μου προς τα πίσω, μου φαίνεται πως έχω περάσει ανάμεσα από ένα άπειρο κομνητήριο, στο οποίο δεν έχω αντίκριση παρά μόνο τάφους και σταυρούς.

Αργά ή γρήγορα—τό ξαίρω—θά παρουσιαστή και για μένα ένας φρέσκος τάφος επάνω και εκεί, αδιάφορο σε τί, σ' ένα άπλο σταυρό ή σ' ένα μνημείο από γρανίτη, θά γράψουν και το δικό μου όνομα. Και αυτό θά είναι το μόνο που θ' αφήσω πίσω μου.

Ω! Ναι! Ναι! Το νοιώθω. Ο θάνατος είναι τρομερός, άπαισιος, άποτρόπιος. Έγώ τουλάχιστον ποτέ μου, δεν θ' αποφάσιζα να παραδώσω τον έαυτό μου, μόνο μου, με τα ίδια μου τα χέρια στο Σατανά. Προτιμώ, χίλιες φορές, να ξεκολλωθώ να ζώ έτσι άσκολα, κι άς περιπλανιέμαι, άς σερφονομαι, σάν σκουλήκι, στο μεγάλο αυτό κοιμητήριο, που λέγεται: Ζωή.

Έκείνο όμως που με πηλώνει τώρα, εινε η σκέψη του θανάτου για μιά που ζούμε ακόμα και που διαρκώς βλέπουμε γύρω μας, να φτιάχνουν νέοι σταυρούς...

Κάθε τι που άγαπάμε, κάθε ώρα και λεπτό, κάθε τι άγαπημένο, μένει πίσω μας και πέφτει, σάν τα φύλλα του φθινοπώρου... Κι' έμεις που προχωρούμε και διαβαίνουμε, κεντανάμε στο τέλος να σερφονομαστε στη ζωή, μόνοι, κατάμονοι, ξερημοι, όφρανεμένοι...

Νά! Έτσι τώρα πέθανε κι' ο φίλος ο Μπάσιιν. Ένας ακόμα που εινε την τρέλλα να θέλη να τριγυρίσει μ' όλη την ψυχή του, σε λίγους στίχους που άφησε, την όμορφιά και τη λύπη της ζωής.

Και πέθανε! Λίγος καιρός πάει που πέθανε. Κι' ίσως η μοιραία φίλου!

Αυτή τη φορά, νά μη φάνηκε και τόσο σκληρή, κόβοντας το νήμα της ζωής του.

Ήταν τόσο λίγη η ετυχία του τις τελευταίες του ήμέρες! Τόσο λιγιστή η χαρά της ζωής, για το φτωχό μου φίλο!

Αν ζούσε σ' άλλα, σε περασμένα χρόνια που ο κόσμος έδινε κάποια σημασία στην όμορφιά της ψυχής των ανθρώπων, ίσως θά έπρεπε να ζήση ακόμα, για να χαρή λίγο τα νεύατα του, που τόσο σκληρά τά εινε πληγώσει η φτώχεια, κι' η καταφρόνια.

Μά τώρα, στα χρόνια αυτά που ζούμε, μετά το μεγάλο πόλεμο, που γυρέμισε συθέματα κάθε ώραίο όνειρο, καλά έκανε και πέθανε ο φίλος μου ο Μπάσιιν.

Εξήγητσα όλο το μύθο στην πρώτη επιφυλλίδα. Για τη δεύτερη δεν έμεινε σκεδόν τίποτα. Και η «Αχρότολις» εινε ορεκλαμώρη το μυθιστόρημα με τον τίτλο τά...μυστήρια του Πειραιώς!... Άμα εινε ο Γαβριηλίδης όλο το θέμα παραμένο στην πρώτη επιφυλλίδα, με φώναξε:

—Και τι θά κάνης τώρα, παρακάτω;

—Μη σάς μέλλει, του ειντα: Θά περιγράψω τη ζωή των εργατών. Εινε άνάγκη να κυνηγή όλοένα η άστυνομία δυο ανθρώπους; Αυτό έμένα δε μου λέει τίποτα!

Έκαμα το κεφαλιού μου. Άρχισα την περιγραφή. Στην τρίτη επιφυλλίδα, ειντα να μπαίνη στο γαρφειό ένας καιμπουράκος και να ρωτά με ψιλή, γυναικεία φωνή:

—Ποιος εινε ο Μελάς;

—Έγώ!

Με ζύγωσε.

—Με ξέρεις έμένα;

—Όχι.

—Λέγομαι Κωνσταντίνος Χρηστομάνος. Αυτά που γράφεις, παιδί μου, εινε σάν τις καλύτερες στιγμές του Ζολά.

—Ποιος ειν' αυτός!

—Δεν ξέρεις το Ζολά; Που ζής;

—Στόν Πειραιά.

—Νά μάθησ χωρίς άλλο γαλλικά. Και τά συχαρητήριά μου, παιδί μου!

Όταν έφυγε, ρώτησα:

—Ποιος ειν' αυτός ο Χρηστομάνος;

—Δεν τον ξέρεις;

—Όχι!

Εινε ποιητής, συγγραφέας... Έχει γράψει το βιβλίο της αυτοκρτειάς 'Ελισάβετ... Διευθυντής της «Νέας Σκηνης».

Άπ' όλα, όσα μοιζε, κάρητη την συμβουλή του. «Νά μάθησ γαλλικά.» Άγόρσασ ο' ένα παλαιολογέτο τον Candide του Βολταίρου. Και μ' αυτόν άρχισα να διαβάω, βοτσκονας μιά-μιά, σ' ένα λεξικό της τσέπης, τις άγνωστες λέξεις.

ΣΤΟ ΠΡΟΣΕΧΕΣ: Η συνέχεια.

Ο θάνατός του ήταν μιά λύτρωσι γρηγορότερη, άπ' τη φρίκη της σημερινής ζωής.

Λίγοι τον γνώρισαν το φίλο μου. Τ' όνομά του δεν εινε γίνει γνωστό ακόμα. Τά λίγα τραγούδια που άφησε μένον και θά μένον ξεχασμένα.

Κι' εγώ ειντα άρεκέτα χρόνια να τον ιδώ. Μόνο δυο μέρες, πριν πεθάνει, έμαθα πως ήταν βαρειά άρρωστος, στο κρεββάτι. κι' έτρεξα.. Όταν μπήκα στη κάμαρα του ο φίλος μου ήταν βαρειά άποκοιμισμένος από μιά δυνατή ένεσι μορφίνης πουτού εινε: ο γιατρός, γιανά του κατατραφή τους φρικτους πόνοους που αισθανόταν σ' όλο το κορμί του.

Ένα χοντρό κει έκαψε δίπλα του κρεββάτι του και φώριζε άμυδρά μερικά φτωχικά έπιπλα, καθώς και το χλωμό κι' αδύνατο πρόσωπο μιάς γυναικόσας, που καθότανε σιαμαζέινη σε μιάν άκρη. Τής μιτέρας του! Έπληα και έλλο προί να τον δω, την παραμονή του θανάτου του. Ο Μπάσιιν μόλις μ' αντίκρυσσε, μ' άναγνώρισε κι' έκανε να σηκοθή:

—Βασίλη Βασιλειβιτς! μου φώναξε με μιά βραχνή απόκοσημ φωνή, που προηηνοσε το θάνατο.

Μά άμέσως κατέπεσε εξαντλημένος στο στρώμα του.

Έγώ έσοψα και τον φίλησα.

Ήταν η πρώτη φορά που, ύστερα από τόσα χρόνια, φιλούσα το φίλο μου.

Και άλλοιμονο! Και η τελευταία.

Τό άλλο προί ξεφύγησ!

Θεέ μου! Θεέ των ανθρώπων, των δυστυχών και των καταφρονεμένων. Πόση θλίψη και πόσο μίσος γέμισσε την ψυχή μου, διαν την άλλη ήμέρα ακολουθήσασ ός το νεκροταφείο, το φέρετρο του νεκρού μου φίλου!

Στην κηδεία του δεν ήταν κανένας σκεδόν άλλος, εκτός από μένα.

Αυο τρεις φτωχοί γειτόνοι και πίσω άπ' τη κάσα, στο προαεφέλο του γυσιού της, η μάνα του ακολουθούσε σκυρτή.

Κοντά της εκεί, μαζί με τους λίγους αυτούς ανθρώπους, βιάζινα κι' εγώ, σκοντάφτοντας μέσα στο χιόνι, που έξακολουθούσε ακόμα να πέφει πυκνά από πολλές όρες...

Χίλιες φορές τά μάτια μου θά πέσανε σε μιά επιγραφή που ήτανε κερφομένη άπάνω σ' ένα φτωχικό στεφάνι από άγριολούλουδα, το όποιο κρατούσε ένας μικρός κοντά μας...

Στο παιδί μου. Στο μόνο παιδί που άπόχρησασ στον κόσμο. Ή μητέρα του.

Η επιγραφή αυτή, μη φαντασθήτε, πως ήταν γραμμένη επάνω σε κερμιά μεταξοτή γανιά η σ' άλλο πολυτέλες ύφασμα. Ήταν άπλούστατα χαραμμένη πρόχειρα με μαυρο κραγιόνι, επάνω σ' ένα κομμάτι τενεκέ, από έκείνα που κερφόνουν στους σταυρούς των πιο φτωχών ανθρώπων, διαν πεθαίνουν...

Όταν διάβασα την επιγραφή αυτή, σκέφτηκα τον έρανο που έπρεπε να κάνω την άλλη μέρα, για να βοηθήσω αυτή τη δυστυχισμένη μάνα του.

Και ύστερα άθελα ειντα μέσα μου: «Νά, αυτή ειναι η κηδεία ενός ποιητού!..»

Γιατί παραξενευόμουνα όμως; Νά ζητούσασ άγάπη και όικο; Άπό που; Άπ' τους ανθρώπους; Μά αυτοί δεν πονούνε πιά, δεν συμπονούνε...

Έτσι τον κατεβάσαμε στον τάφο. Όλίγα ακόμα δάκρυα, η ψαλμοδία των στερνών εϋχών του πατά της μικρής εκκλησίας του νεκροταφείου, και τίποτ' άλλο. Το χιόνι τά σκέπασε, τά πάγοσε όλα, όλα και τις ψυχές και τους τάφους και τους σταυρούς... Ή μάνα του φίλου μου κι' εγώ γυρίσαμε μαζί στο σπίτι.

Καθώς πηγαίναμε στο δρόμο, κάτου μέσα στα μαύρα και πυκνά σύννεφα, φάνηκε για μιά στιγμή ο ήλιος.

Και άμέσως το χιόνι λαμποκόπησε και μέσα μας μιά άχτιδα νέας ζωής, φώτισε το μυαλό και την καρδιά μας.

Ένα κοπάδι περιστέρια κατέβησαν από ψηλά και πετούσαν τώρα προς τά μνήματα, που μόλις εινταμε άφισει πίσω μας...

Γύρισα μιά στιγμή το κεφάλι μου και κίντασα.

Ποιος έξερι που να πετούσαν τά περιστέρια αυτά και σε ποιά μνήμα στάθηκαν;

—Ίσως, ειντα, να στάθηκαν στο νεικοσκαιμένο τάφο του φίλου μου.

Ή πόσο μου φάνηκε όραία αυτή η σκέψη που έκανα...

Η όμορφιά των περιστερών που πετούσαν άπάνω άπ' το χιόνι, τη στιγμή που ο ήλιος εινε προβάλλει στον ούρανο, δεν ξεφο γιατι μου φάνηκε πως έμοιαζε με την όμορφιά του θανάτου, που εινε έτσι πρόσφαρα ζήλησας και εινε πάρα με το δρεπάνι του, την όμορφη και τρυφερή ψυχή, του φτωχού μου φίλου...

Νά, έτσι περπατούν οι ποιητά. Νέοι, πολύ πολύ νέοι...